

נר לשולחן שבת

תצוה-פורים

גליון 734 תשפ"א

לע"נ הר"ר שמעון ב"ר דב זצ"ל
נלב"ע ט"ז אדר תשל"א
מנוחתו כבוד יוהנסבורג

הטייפ שהתחפש לחזן

סיפר מרן הגאון רבי חיים קניבסקי: בעת היותו תלמיד בישיבת לומז'ה בפתח תקוה, אמרו בישיבה סליחות לפני התפילה, רבי חיים שרצה לאומרו עם שחר הלך לבית כנסת סמוך. יום אחד החזן לא חש בטוב. מה עשו איפוא הגבאים? הביאו טייפ, הניחוהו על העמוד, כיסוהו בטלית, הפעילו את הטייפ וכך אמרו סליחות יחד...

"מצנפת לכבוד ולתפארת"...

נשאל הגאון רבי יעקב קמיניצקי, אם יש חשש איסור הוצאה ברשות הרבים בשבת, לגבר החובש כובע שנוצה תחובה בו? אמר רבינו, מן הסתם הנוצה בטלה אצל הכובע ואין בזה איסור הוצאה בשבת, ומכל מקום חושש הוא שיש בזה משום "לא ילבש גבר שמלת אשה".

מרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך בתחילת השיעור בישיבה היה מכניס את ידו לכיסו, מוציא את הכיפה, חובשה לראשו, ומניח את כובעו לצידו.

פעם באמצע השיעור נזכר שהכובע עדיין בראשו, הסירו ועשה תנועת יד כאילו הוא מוציא את הכיפה והמשיך בשיעור, החלו רחשים וצחוקים, לא הרעש הרגיל בשיעורו של הרב שך... "מה קרה?" - שאל הרב שך.

"ראש הישיבה שכח את הירמולקה..." השיב אחד הבחורים. "זה מה שמפריע לכם באמצע השיעור?!" קרא רבינו בחום לבבו...

סיפרה הרבנית בתיה קרליץ: היא היתה קונה את כובעי בעלה הגאון רבי נחום מאיר בחנות הכובעים הנוודת של 'פסח' בתל אביב. פעם אחת שאל אותה פסח: "היכן אחיה, רבינו ה"חזון איש" קונה את כובעיו? אני רוצה לבוא אליו הביתה, ולתת לו כובע במתנה".

"אינני יודעת" - השיבה - "כשאזדמן לביתו אשאל אותו". כששאלה, אמר לה ה"חזון איש": "את כובעי זה קניתי לחתונתי..."

מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן היה אומר פעמים רבות ובחיוך רחב: "את הכובע של החזון"א' היו יכולים לשים במזוזיאון!" הכובע וחלוקו של החזון"א' עברו לרשות שארו, הגאון רבי חיים שאול קרליץ וכעת נמצאים אצל בנו הגאון שליט"א.

סיפר לי הרה"ג... : המעשה ארע לפני כשישים שנה, בהיותי תלמיד ישיבת "קול תורה". אני ועוד חבר היינו היחידים בין תלמידי השיעור בעלי מגבעת.

אחרי השיעור, הר"מ שלנו, תלמיד חכם נודע לתהילה, תמיד לבש את הכובע הראשון שראה, לא אחת זה היה הכובע שלי... הוא היה מנסה ללא הצלחה לסדר את הכובע על ראשו וממהר לעבר תחנת האוטובוס. הייתי רץ אחריו עד לרחוב הפסגה עם כובעו ומחליף עמו.

הגאון רבי יחיאל מיכל שלזינגר, ראש ישיבת "קול תורה" הקפיד שלא להסתכל בראי, מחשש פן יש בכך משום "לא ילבש". בעלי חנות הכובעים "פרסטר" סיפרו, כי כאשר היה בא לקנות כובע, היה אומר לבעל החנות: "אתה הכובע שלי..."

תחפושות ולא בפורים...

בעיר קראקא חי יהודי עשיר, שמדי יום בדרכו אל בית הכנסת היה מחלק נדבות לעניים שהתייצבו משני צידי הדרך. בין מקבלי הנדבות היה גם נוצרי אחד.

פעם בא אותו נוצרי וגילה בסוד לעשיר, שהנוצרים מהסביבה מתכוננים בלילה פלוני לעלות על קראקא, לשדוד ולהרוג את יהודי העיר. ביקש שלא יגלו כי הוא זה שגילה את הסוד.

בא העשיר אל רבי נתן נטע שפירא, ה"מגלה עמוקות", וסיפר לו על האסון העומד להתרחש חלילה.

ה"מגלה עמוקות" ציווה על היהודים שילכו באותו הלילה לבית הקברות, ילבשו בגדי לכן, יתעטפו בטליתות, וכל אחד יחזיק בידו נר דולק, וכשיתקרבו הגויים יקומו ויצאו לקראתם.

כשהתקרבו הגויים ראו והנה פתאום קמו המתים מקבריהם... פחד גדול נפל עליהם, ומרוב בהלה החלו לברוח לכל עבר, נתקעו זה בזה ונפצעו, ורבים מהם נפלו וטבעו בתוך נהר הויסלה העובר ליד בית הקברות.

(דברי שלום אמת)

היהודי שהיה מותר לו להתחפש לכוומר! (ולא המעשה המפורסם...)

כתב בספר חסידים: אם יש מומר בעיר, ונודע לחשובי העיר כי ברצונו לחזור ליהדות, אלא שאם יברח, תהיה מזה סכנה ליהודי העיר, שיאמרו הגויים כי היהודים הבריחוהו, יורו לו חכמי העיר כי הוא יכול לגנוב את דעת הגויים: יאמרו להם שהוא רוצה ללכת למנוזר בעיר אחרת, ילבש את בגדיהם וצלמיהם, כך יצא מן העיר, ולא תהיה תרעומת על היהודים. אבל יהודי הרוצה לצאת לדרך לא יתלבש ככוומר ולא יענוז צלם שלהם כדי שלא יכירוהו, אך יכול לשנות את בגדיו לבגדי גויים, ולא יגלח את זקנו. על כן מי שצריך ללכת בדרך, יכין מלבושים שלא יהיה בהם שעטנז, שיהיה לו בגד מוכן.

מעשה היה בשעת השמד, באחד שלבש מלבוש נכרי, שיהיו סוברים שהוא נכרי וברח. שאל, אם הוא צריך כפרה. אמרו לו: 'כיון שמתחילה חשבת לעשות כן, היה לך לקנות מלבוש נכרי ולתופרו בחוטים שאינם מפשתן, לכן צריך אתה כפרה'. אדם שהולך בשיירה והיו עמו עוד יהודים הלבושים בבגדי נכרים, ישנה גם הוא את בגדיו, כי אם ילך במלבוש יהודים יזיק להם, שידעו שהם גם יהודים ונמצא גורם רעה לכולם.

ומעשה היה בחסיד שהלך בדרך עם חבורה. אמרו לו: "הלבש מקטורן, שלא יכירו שאתה יהודי". סירב, ואמר: "מפני שהוא תפור בשעטנז לא אלבש". לבסוף תפסוהו והוצרכו לפדותו. ואותו חסיד טרח לפרוע את חובו, כי אמר "אני גרמתי לזה". אע"פ שאמרה תורה 'לא יהיה כלי גבר על אשה' - אם צרו אויבים על העיר או כשהולכים בדרך, תלכנה הנשים במלבושי אנשים ואף תחגרנה חרב, כדי שיחשבו שהן גברים ולא יזיקום.

מעשה באישה יפת תואר שהלכה בדרך עם בעלה, ועשתה מהשיעור של חברתה זקן, והניחה על פניה... והרואה אותה היה סבור שהיא איש וניצלה. והבחורים היו מלבישים בגדי נשים, או בגדי נכרים, להטעות את האויבים.

(קצ"ח-ט"ו ר"א)

“ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו”. (כ"ח ל')

חדש שהוא ישן!!! המשגיח של ישיבת מיר, הגאון רבי אהרן חדש קרא לאברך בישיבה שיכנס אליו לחדר באיזה ענין. כאשר ראה את כובעו של אותו אברך, אמר לו: "הכובע שלך נראה ישן, תשאיר אותו כאן..." מיד רבי אהרן נתן לו סכום כסף וציווה עליו לרכוש כובע חדש.

(מפי תלמידים)

הגה"ח רבי נחום מרדכי שו"ב היה מחשובי חסידי קרלין, ת"ח ושו"ב, בין כתביו נמצאו דברים בהלכה שכתב בענין גילוי ראש וסיים דבריו: כתבתי כל הנ"ל להוציא מזדעת מי שתפס אותי במה ששחטתי עופות בלא כובע רק עם כיפה גדולה, אחר שכבר בירכתי על שחטתי עופות הראשונים בכובע, ואחר כך כשנתייעתי מן החום והזיעה הביאו לפני עוד כפרות לשחוט, ושחטתי רק עם כיפה, והלשין עלי בזה לפני רבים... יתבונן המעיין באמת אם יש בזה איסור או מידת חסידות. בפרט ששמעתי מהר"ר יו"ט שמחה שהאדמו"ר הזקן בירך 'אשר יצר' תמיד חבוש כיפה! וכן ראיתי משוחטים זקנים יראי שמים באמת וחסידיים אנשי מעשה ששחטו עופות עם כיפה. (קובץ "בית אהרן וישראל" קמ"ז – רבי נחום מרדכי עלה לא"י, לטבריה בשנת תרפ"ה)

פורים בבבל: לפנים היה מנהג שאיש אחד על פי רוב מבני העניים התחפש להמון, חבש כובע ארוך, לבש לבוש מכוער של בגדים בלויים עם מסכה וזקן ארוך. הוא הובל בשרשרת ברזל ברחובות העיר על ידי אדם שתופף בתוף. אחריהם הלכו ילדים רבים ועוברים ושבים ושרו שיר עממי "זהו המן של המגילה, נהפך עליו הסל ... כך הם עברו מבית לבית, המן" רקד, חברו תופף ובעלי הבית נתנו דמי פורים... ("מנהגי יהדות בבבל בדורות האחרונים")

בסלוניקי היו חוגגים יומיים פורים מספק. בשל כך ארעו מספר תקלות, עליהן עורר הגאון רבי יצחק מולכו בשנת תקכ"ט:

יש שקורין לנשים את המגילה ביום י"ד בלשון הקודש וביום ט"ו בשפת לעז...

ויש למחות בהם, כי י"ד בין ט"ו צריך לקרות בלשון הקודש, אף שאינן מבינות כלל, כדרך שיוצאים בקריאה זו המוני העם, שאף שאינם מבינים כלל נשמתם שומעת.

חכמינו קבעו הימים הללו למשתה ושמחה, והיו האנשים זהירים לעשות המשתה והשמחה כהוגן, ולא כמו שראיתי רבים שעושים סעודת פורים לעת ערב, וכמעט שעושים תענית ביום פורים...

ונשותיהן כיוצא בהם – הא כיצד? כל היום הן עומדות בין תנור לכיריים בבואי סחבות, באפיה ובישול, מינים ממינים שונים, ונדמה להן יום פורים כערב שבת... ומתעסקות כל היום בתיקון והכנת האוכל, ולעת ערב ממהרים, כולם אוכלים קצת מאכלי חלב, והולכים להתפלל ערבית של ט"ו, וקורין המגילה בלי ברכה, ואז עורכים שולחנם כסעודת שלמה בשעתו, ושולחים מנות, באופן שעושים העיקר טפל והטפל עיקר.

על כן יזרוז את הנשים - אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מערב פורים, או בפורים בבוקר בבוקר! ("ארחות ישר" ט')

על דבריו אלו מתאים להביא את תחפושתו של הרמ"א

אמר הספדן על רבינו הרמ"א, רבי משה איסרליש ל"ב שבחים, והצטער למצוא עוד שבח כדי להשלים למנין ל"ג, עד שבא זקן אחד ואמר שנהג הרמ"א בצאת פורים להתחפש בבגדי עניים, ובכל בית היה מבקש לרחוץ ידיו, ואמר כי עדיין לא התפלל תפילת ערבית, למען יזכרו להתפלל ולא ישכחו מפני טרדתם.

(לב העברי"ח א')

לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג בעומר וסימנך פל"ג. (תכ"ח א)

“ואתם בני, זרעי זרעי זרעי עד עולם, הנני מצווה בזה עליכם ועל דורותיכם אחרים חק עולם ולא יעבור, בל יעלה על ראשכם כובע בעל שלש זוויות, כי הוא סימן מאמיני השילוש, חלילה לכם.

מי לה' אלי, וכל אשר בשם ישראל יכונה, לא יבוא בראשו כי אם כובע עגול דווקא, או בעל ארבע קרנות”.

(רבי יעקב עמדין, הגהות על סידור "שערי שמים")

“מחה תמחה” - “ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא”...

פעם צעד הגה"צ רבי משה מנדל ברחוב ואיתו בתו הקטנה. גוי רומני שיכור שיצא מבית המרזח נטפל אליו והציק לו. חטף את מגבעתו והשליכה לשולית מרופשת. הילדה רצה מהר, שלתה את הכובע ממי המדמנה והחזירה לאביה את המגבעת, נוטפת לכלוך וזוהמה.

בשעת מעשה שמעה את אביה לוחש לעצמו: “זאל ער זיין א שיינע און ריינע כפרה” - שהוא יהיה 'כפרה' יפה ונקיה... למחרת פשטה השמועה בעיר שהגוי נמצא מוטל מת באותה שולולית!

(“הראה לעניו”)

פעם התעתד הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ לנסוע אל רבן של כל בני הגולה, הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי. הבחורים בישיבה החליטו מאחר שכובעו היה דהוי ובלוי, שיש לקנות לו כובע חדש. טרחו והשיגו לו כובע חדש מוורשה. כשרבינו חבש אותו שאל את הבחורים האם הכובע מתאים, שהרי הוא עומד להפגש עם רבי חיים עוזר.

אחר זמן מה רבי ברוך בער חזר ובא לישיבה, הוריד את הכובע והחל ללמוד. תוך כדי הלימוד פתח ספר על הכובע החדש והכובע נמערך...

סיפר הגאון רבי חיים אברהם פינקוס – היינו בטוחים שהדבר ארע בשל שקיעותו הידועה בעת לימודו. אחד הבחורים ניגש, לקח את הכובע, סידר אותו והניחו על כסא. לאחר מכן אמר הגאון רבי זאב אידלמן לרב פינקוס: “חושב אתה שהרבי שם את הגמרא על הכובע מפני שהיה שקוע בלימוד, לא ולא, בעיני ראיתי שאחרי שהבחורים התפזרו ודימה שאף אחד לא רואהו, נטל את הכובע ומערך אותו מעט כדי שלא יראה יפה מדי... הסיבה שהוא הסכים לקבל כובע חדש היתה רק לכבוד התורה של רבי חיים עוזר עמו נפגש”.

(“הרב הדומה למלאך” ועיי"ש)

בזמנו היה יהודי האוסף נדבות כשלאראשו מתנוססת מגבעת רבנית - כובע המבורג. הדבר נראה משונה ביותר... בימי השבעה על הגאון רבי זלמן רוטברג, הגיע האיש לנחם וסיפר 'למה כובע...? כך היה המעשה:

“פעם נכנסתי לבקש צדקה בבית רבי זלמן רוטברג. החל רבי זלמן לדבר עמי, בין השאר העיר לי על כובעי שהיה מרופט, מלוכלך וחסר צורה. 'אין לי כסף לקנות חדש' אמרתי. תיכף ומיד הלך רבי זלמן לחדר השני, הביא את כובעו ונתן לי אותו”.

(“נר לשולחן שבת”)

“זכיתי פעם בפורים להיות בביתו של הגאון רבי שמעון שקופ. רבינו ישב מוקף בבחירי תלמידי ושוחר עמם בלימוד, מעניני דיומא. אמנם ניכר היה שהוא מודאג, משום שבחוץ ירדו גשמים, ודאג אולי לא יבואו עניים שיוכל לארחם על שולחנם בסעודת פורים, ולתת להם מתנות לאביונים.

לפתע אורו עיניו, הוא ראה בחלון את אשרק'ה העני, קם וקרא לו: “הכנס פנימה, הלא קר בחוץ”. לאחר שנכנס והתיישב, פנה רבינו למטבח והכין לו בעצמו כוס תה. כשחזר עם התה הבחין שבגדיו של אשרק'ה ספוגים במים, קרא לו לחדר השני, כששב ראינוהו לבוש בגדי שבת שרבינו נתן לו”.

(“תורה יבקשו מפייה”)